

อุจจาระร่วงจาก Enterohemorrhagic Escherichia coli

ปัจจุบันนี้คนไทยนิยมรับประทานอาหารประเภท แฮมเบอร์เกอร์ นม เนย กันมากขึ้น มีร้านขายแฮมเบอร์เกอร์ที่มีลักษณะเครือข่ายคล้ายต่างประเทศ ซึ่งในต่างประเทศการขายแฮมเบอร์เกอร์ในลักษณะเครือข่ายนี้ ก่อให้เกิดระบาดของอุจจาระร่วง Hemorrhagic colitis หลายครั้ง มีสาเหตุเกิดจากเชื้อ *Enterohemorrhagic Escherichia coli*

เชื้อ *Enterohemorrhagic E. coli* หรือ EHEC มีรายงานการระบาดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2526 ที่รัฐโอริกอนและรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้ป่วย 47 คน รับประทานแฮมเบอร์เกอร์จากร้านในเครือข่ายเดียวกัน ตรวจพบเชื้อ *E. coli* ซีโรทัยป์ 0-157:H-7 จากผู้ป่วยและจากตัวอย่างเนื้อที่ใช้ทำแฮมเบอร์เกอร์ การศึกษาในเวลาต่อมาพบว่าเชื้อ *E. coli* ชนิดนี้สามารถสร้างสารพิษ (Shiga-like toxin) มีคุณสมบัติคล้ายสารพิษจากเชื้อ *Shigella* หลังจากนั้นมียุทธศาสตร์การระบาดของเชื้อชนิดนี้หลายครั้ง ระหว่าง พ.ศ. 2526-2529 ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา มีรายงานการระบาดรวม 7 ครั้ง มีผู้ป่วยรวม 218 คน ในทวีปยุโรปมีรายงานการระบาดประปราย ใน พ.ศ. 2533 ประเทศญี่ปุ่นมีรายงานข่าวการเสียชีวิตของเด็กอย่างน้อย 2 คน ในโรงเรียนอนุบาลที่คัมมัตสึที่มีการปนเปื้อนของเชื้อ โดยการรั่วซึมของน้ำจากห้องสุขาเข้าสู่ท่อน้ำดื่มของโรงเรียน และต้นปี พ.ศ. 2536 มีรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ที่สหรัฐอเมริกาว่ามีผู้ป่วย 300 คน ในหลายรัฐ และมีผู้เสียชีวิต 1 คน เนื่องจากรับประทานแฮมเบอร์เกอร์จากร้านเครือข่ายแห่งหนึ่ง จะเห็นว่าการระบาดส่วนใหญ่ของเชื้อ EHEC เกิดจากการรับประทานแฮมเบอร์เกอร์ แชนคีย์ เนยแข็ง หรือน้ำนมดิบ ที่มีการปนเปื้อนด้วยเชื้อ และผู้ป่วยสามารถแพร่เชื้อไปยังบุคคลอื่นได้ (person to person transmission)

ในธรรมชาติพบว่า วัว และควาย เป็นแหล่งกักเก็บเชื้อ (reservoir) ที่สำคัญ การปนเปื้อนของเชื้อในผลิตภัณฑ์จากสัตว์เหล่านี้เช่น เนื้อ นม นมดิบ และเนย เป็นสาเหตุสำคัญของการระบาด มีรายงานว่าเชื้อ *E. coli* นี้ สามารถมีชีวิตอยู่ในก้อนเนื้อ (ground beef) ที่แช่แข็งที่อุณหภูมิ -20°C ได้นานถึง 9 เดือน

อาการและอาการแสดง

ระยะฟักตัวของเชื่อนาน 3-4 วัน แต่อาจนานได้ถึง 8 วัน ผู้ป่วยจะมีอาการเริ่มต้นด้วยปวดเกร็งในช่องท้องอย่างรุนแรง ตามด้วยอาการอุจจาระเหลวเป็นน้ำประมาณ 1-2 วัน จึงพบเลือดปนในอุจจาระ อาจมีเลือดปนจำนวนน้อยหรือมากจนเป็นเลือดทั้งหมด (Hemorrhagic colitis) อุจจาระมีกลิ่นได้บ้างเล็กน้อย อาการเป็นนาน 2-4 วัน จากนั้นจะดีขึ้นและหายเองได้ภายใน 6-8 วัน ผู้ป่วยอาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียนร่วมด้วยในระยะแรก อาการไข้พบน้อยและเป็นเพียงไข้ต่ำๆ บางรายอาจมีอาการปวดท้องบริเวณซีกขวา จึงทำให้วินิจฉัยเป็นไส้ติ่งอักเสบและได้รับการผ่าตัด อาการอื่น เช่น ท้องอืด ส่วนใหญ่พบในผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตามความรุนแรงของการติดเชื้อนี้ไม่ได้ตั้งแต่ไม่มีอาการ หรือมีอาการอุจจาระร่วงเป็นน้ำเพียงอย่างเดียวก็เป็นได้ อาการแทรกซ้อนจากโรคนี้นี้ได้หลายรูปแบบ ในเด็กสารพิษจากเชื้อจะทำให้เกิดโรค Hemolytic uremic syndrome (HUS) หรือ Thrombotic thrombocytopenic purpura (TTP) ในผู้ป่วยสูงอายุอาจพบโรคแทรกซ้อนอื่นๆ เช่น Hemorrhagic cystitis, Balanitis, Convulsions, Sepsis, Anemia and Iatrogenic upper gastrointestinal bleeding ผู้ป่วยมักเสียชีวิตเพราะโรคแทรกซ้อน

การชันสูตรโรคทางห้องทดลอง

การตรวจเลือดพบ Leukocytosis shift to the left, Hematocrit ต่ำไม่มาก สัมพันธ์กับเลือดที่ออก Barium enema ถ้าทำในระยะแรกจะพบ Thumbprinting pattern แสดงถึงการบวมของ submucosa มักพบในบริเวณ ascending และ transverse colon

การตรวจเพาะเชื้อจากอุจจาระจะมีโอกาสพบเชื้อที่เป็นสาเหตุได้มาก หากเก็บอุจจาระภายใน 6 วันหลังเริ่มป่วย และผู้ป่วยไม่ได้รับยาปฏิชีวนะมาก่อน

การตรวจวินิจฉัยเชื้อขั้นต้น เชื้อชนิดนี้ไม่สามารถใช้น้ำตาล Sorbitol ภายในเวลา 24 ชั่วโมงของการทดสอบ ตรวจยืนยันโดยทดสอบ ซีโรทัยป์ กับ แอนติเซรุ่ม ชนิด 0-157 และ H-7 และตรวจหาสารพิษหรือยีนส์ที่ควบคุมการสร้างสารพิษ

การดูแลผู้ป่วย

การให้สารน้ำและเกลือแร่ทดแทนเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับผู้ป่วย การให้ยาปฏิชีวนะพบว่าไม่ช่วยให้อาการดีขึ้นหรือหายเร็วขึ้น การให้ยาลดอาการหดเกร็งของลำไส้ นอกจากจะไม่ประโยชน์แล้ว ยังทำให้เกิดผลเสีย คือมีการลดการขับถ่ายเชื้อทำให้ปริมาณเชื้อเพิ่มมากขึ้นได้ การรักษาตามอาการจะทำให้ผู้ป่วยหายเองได้

การเฝ้าระวังโรค

ในประเทศไทยยังไม่มีรายงานผู้ป่วยอุจจาระร่วง เนื่องจาก *E.coli* 0-157:H-7 แม้จะพบเชื้อ *E.coli* สายพันธุ์อื่นที่มีการสร้างสารพิษ (Shiga-like toxin) แต่เชื้อเหล่านั้นไม่ได้ทำให้เกิดอาการโรค Hemorrhagic colitis อย่างรุนแรงเหมือนที่เกิดโดยเชื้อ *E.coli* 0-157:H-7 อย่างไรก็ตามขณะนี้กองพยาธิวิทยาคลินิก กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เฝ้าระวังเชื้อ *E.coli* 0-157:H-7 โดยการทดสอบเชื้อ *E.coli* ที่แยกได้จากผู้ป่วยกับแอนติเซรุ่มที่จำเพาะต่อเชื้อ *E.coli* 0-157:H-7 และมีโครงการพัฒนาวิธีการตรวจวินิจฉัยให้สะดวกและง่ายคดียังขึ้น

รายงาน โดย

นางมยุรา กุสุมภ์ กองพยาธิวิทยาคลินิก กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

#####